

ACADÈMIA DE JURISPRUDÈNCIA I LEGISLACIÓ DE CATALUNYA

LLUÍS FIGA FAURA, 1918-1996,
«IN MEMORIAM»*

per
JOSEP M. PUIG SALELLAS

Lluís Figa Faura neix a Palamós, el 16 de maig de 1918, fill del metge del poble. Estudia el batxillerat a l'Institut de Girona i, un cop acabada la guerra civil, obté la llicenciatura en dret a la Universitat de Barcelona.

Entra aleshores a fer pràctiques de notari amb el seu oncle Josep Faura Bordas, notari de Barcelona, i escull aquesta professió, que ja havia tingut un avi seu a Girona. Guanya les oposicions d'ingrés l'any 1944, prenent possessió de la seva primera notaria, la de Cardona, el 8 de desembre d'aquest any. Guanya després unes primeres oposicions entre notaris i esdevé notari de Bilbao el 26 de juny de 1947, i unes segones més tard i el 9 també de juny de 1950 és notari de Barcelona.

S'integra immediatament a les tasques del Col·legi i és designat membre de la seva Comissió de Cultura el 29 de desembre del mateix any 1950.

Participa, doncs, en la redacció de textos significatius i, per exemple, el 27 de febrer de 1951 és designat membre de la comissió redactora d'un projecte de reglament de la llei de Penyora sense desplaçament i, posteriorment, junt amb Roca Sastre, integra la ponència per a l'estudi dels articles 2 a 33 de la llei de 16 de desembre de 1954, d'Hipoteca mobiliària i Penyora sense desplaçament.

Una matèria certament allunyada de les que, ben aviat, seran les preocupacions intel·lectuals de Lluís Figa, comentari que, encara que pugui semblar una paradoxa, no m'atreviria a estendre a un fet prou interessant. Concretament, el 1954, quan la Universitat de Barcelona crea la seva Facultat d'Econòmiques, el professor Antonio Polo, catedràtic de Dret Mercantil i responsable del seu endegament, membre que fou també d'aquesta Acadèmia, li encarrega la càtedra d'Estructura econòmica internacional, que Lluís Figa serveix fins a la seva provisió definitiva.

---

* Necrològica llegida a la sessió ordinària del dia 12 de març de 1996.

En qualsevol cas, és ja un home de competència reconeguda i, més tard, el 1960, juntament amb els seus col·legues Roca Sastre, Porcioles i Faus, integrarà l'equip que, a darrera hora, establirà a Andorra el text definitiu de la Compilació. Per tant, mort ell, morts els seus col·legues, ja ningú no podrà escriure mai la petita història del procés final d'elaboració d'aquell text.

És evidentment sota aquesta inèrcia que, el 1961, publica el seu «Manual de Derecho civil catalán». Com diu l'autor en la nota preliminar, la disposició final segona de la Compilació obligava al professional del dret a una difícil tasca de confrontació de textos, a fi d'arribar a tenir un coneixement exacte de quines eren les normes civils vigents i l'obra perseguia aquest objectiu.

És a dir, dels 344 articles de la Compilació, els compresos entre el 7 i el 275, per tant, 269 en total, tractaven del dret de família i del de successions, amb la qual cosa, en l'àmbit dels drets reals i d'obligacions, però també en aquells dos primers, que deixaven espais sense cobrir, la penetració del Codi civil, a través d'aquella disposició, que establia la supletòrietat d'aquest, era important, i calia establir amb cura el marc normatiu resultant.

Aquest era l'objectiu de l'obra i, atès l'èxit assolit —la tasca no era fàcil, car, a part del Codi, calia tenir en compte també les lleis especials—, hom pot afirmar que fou un objectiu cobert plenament. En definitiva, era un treball que no més era possible a partir d'un profund coneixement dels textos en curs i d'una notable capacitat de síntesi, i Figa reunia ambdues condicions.

Estem, doncs, en una època de plenitud i Lluís Figa ingressa el 1970 en aquesta Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya. Feia aleshores un any que havia esdevingut censor primer en la Junta Directiva del Col·legi de Notaris, de la qual passa a ser degà el dia 1 de gener de 1973, fins al 31 de desembre de 1974. Aquest mateix any 74 és nomenat membre del Tribunal Superior de la Mitra d'Andorra, que acabarà presidint a la mort del seu col·lega Ramon Faus, des de 1987 a la seva extinció, fruit de la nova ordenació constitucional del Principat, el 1994.

Però tornem a la seva obra d'investigació, en la qual m'agradaria destacar algunes aportacions prou importants i alhora prou heterogènies.

La primera tindria lloc el 1971, amb la seva participació en el II Congrés Jurídic Català, que tan important fou de cara a l'aleshores futura tasca legislativa autonòmica en matèria de dret civil. Forma part de la tercera ponència, relativa a les relacions personals i patrimonials dels cònjuges, en el si de la qual exposa la tesi de la doble recepció del dret romà, la primera, l'antiga, que té lloc a tot Europa sota l'impuls de la Universitat de Bolonya, en el si de la qual aquell dret penetra a Catalunya en el marc més global del «ius commune», i una segona, la moderna, a partir dels juristes de la Universitat de Cervera, amb Finestres al front, en la qual el dret romà és presentat tot sol, amb la consegüent deformació que això implicava de cara a la seva aplicació supletòria.

Precisament en aquest marc, en el mateix treball, és especialment important la seva aportació a l'estudi de la renúncia al suplement de llegítima, a través de la figura de la «deffinitio». És a dir, tots sabem l'esforç que fa aquest país, des de la ruptura de la llegítima gòtica dels quatre cinquens amb el *Recognoverunt Pròceres*, el 1284, però és evident que, si hom volia evitar els plets sobre la valoració de patrimoni, la llegítima curta no era suficient. I això —en definitiva, l'estabilitat jurídica— s'assoleix precisament amb aquella renúncia al suplement, que si bé no podia ser vinculant d'acord amb les fonts romanes, al·lèrgiques als pactes successors, esdevenia sòlida a partir del dret canònic amb l'auxili del jurament.

En la inèrcia d'aquesta línia doctrinal, més concretament, a partir d'una de les conclusions del II Congrés, segons la qual el dret de Catalunya s'havia constituït sobre les bases del «*ius commune*», estudiat i interpretat «*more itàlico*», raó per la qual ha de considerar-se viciosa l'aplicació directa dels textos Romans, el 22 de febrer de 1974, pronuncia una conferència a l'Acadèmia Matritense del Notariado sobre «*Mos italicus y los juristas catalanes*», en la qual d'altra banda, ultra el tractament del tema, en fer referència a l'oposició dels conceptes de lògica i retòrica, està anunciant la que serà la seva producció jurídica última, a la qual al·ludiré al final.

Es tracta d'un text d'una gran categoria intel·lectual, en el qual, a partir de la diatriba de Lorenzo Valla contra Bàrtolo di Sassoferrato, el 1433, desgrana una sèrie de consideracions sobre l'oposició entre la cultura monacal anterior a l'escolàstica i la seva interpretació dels textos bíblics i allò que succeirà després de la consolidació d'aquell sistema que té el seu màxim exponent en Tomàs d'Aquino, i sobre la influència que tot això tindrà en l'àmbit jurídic i, concretament, en aquelles dues maneres d'entendre el dret romà.

És en aquesta època, doncs, quan tot allò que fa referència a la interpretació esdevé una de les seves preocupacions doctrinals i observa aleshores les notables diferències que, en els seus plantejaments de base, ofereixen el dret civil, on prima la protecció del deutor, i el dret mercantil, on la necessitat de protegir el tràfic inclina la balança en l'altre sentit. Per tant, entre 1981 i 1987 escriu almenys quatre treballs sobre la qüestió.

Una mica abans, el 1977, el seu sentit crític, diríem que «*more itàlico*», l'havia dut a fixar-se en la inconsistència de la tesi de la inscripció constitutiva de les societats mercantils, constatable a partir de la mateixa observació de la realitat. Ho féu en el marc del XIV Congrés Internacional del Notariat Llatí, celebrat a Guatemala, en la ponència al seu càrrec, sota el títol de «*La validez de los actos y contratos otorgados por las sociedades mercantiles antes de su inscripción en el Registro Mercantil*».

Lluís Figa fa la crítica d'aquell abast constitutiu. Com és lògic, l'estudi, atesa la seva data, fa referència al tractament del problema en la llei d'anònims de 1951, i crec que el legislador ha vingut a donar la raó a la seva tesi quan, en el

sistema de la llei de 1989, s'ha vist obligat a regular expressament la figura de la societat en formació, és a dir, la societat en fase d'inscripció i fins i tot la societat irregular. És a dir, aquella en relació a la qual existeix per part dels fundadors la que l'article 16 anomena voluntat de no inscriure, en relació a la qual, passat un any després de l'atorgament de l'escriptura fundacional, qualsevol en pot demanar ni més ni menys que la dissolució; per tant, la societat, malgrat no haver estat inscrita, existia.

Lluís Figa no era un home d'accés fàcil, encara que el seu cor era gran. Però això no era obstacle perquè la seva categoria intel·lectual fos reconeguda per tothom.

El 1977 li és concedida la creu de Sant Raimon de Penyafort i l'any següent, el 1978, el president Tarradellas el nomena president de la Caixa de Catalunya. Un any després, el 1979 és nomenat membre de la Comissió Jurídica Assessora, en la reconstitució d'aquesta institució, i bastant més tard, l'any 1987, esdevé membre de l'Institut d'Estudis Catalans, proposat pel seu amic Raimon Noguera. Més tard encara, el 1993, rep la creu de Sant Jordi.

Aleshores, ja s'havia jubilat com a notari en complir els 70 anys. La jubilació formal li arriba el 29 de juny de 1988, i deixa aleshores aquella notaria de Barcelona que havia guanyat 38 anys abans. Era president d'aquesta Acadèmia, càrrec que ocupa des del 9 de febrer de 1988 i que deixa el 31 de desembre de 1992.

És una llarga i fecunda trajectòria de ciutadà barceloní, encara que ell no havia renunciat mai a la seva condició originària de palamosí, que exercia pràcticament cada cap de setmana, radicat en el seu pis de la vila vella, al costat de l'església, en perspectiva elevada sobre el port, que permetia a través d'un finestral generós, una magnífica vista sobre una de les badies més belles del nostre mar, malgrat les agressions de l'arquitectura especulativa.

Però restava encara la darrera producció intel·lectual. La inquietud jurídica l'havia dut, des de feia temps, a partir d'aquell interès per la interpretació de les normes i dels negocis jurídics, a l'estudi de la lingüística i de la lògica, especialment a partir de la bibliografia anglosaxona, que el nostre home anava a comprar directament a Londres. Doncs bé, el seu discurs d'ingrés a la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación, de Madrid, que pronuncia el 7 de juny de 1993, es dicta amb el títol de «Lógica, tópica y razonamiento jurídico». És una monografia de més de 200 pàgines, amb abundants cites, en la qual planteja la relació entre lògica i dret, més concretament, si existeix o no incompatibilitat entre ambdós conceptes.

La major part de la realitat jurídica es resol fora dels jutjats —observa—, fins i tot al marge de la consulta amb un professional, per tant, a través de solucions lògiques. On sorgeix pròpiament el problema és, per tant, en l'àmbit de l'actuació judicial, és a dir, en els que Figa anomena problemes difícils.

Estudia les dificultats que, per a l'aplicació lògica de la norma, resulten de les imperfeccions del llenguatge i, fins i tot, del mateix raonament lògic. Aleshores, els problemes jurídics —per exemple, la coexistència entre els conceptes de justícia i ordre— no poden resoldre's de manera absoluta, sinó a través d'una dosificació. Com a màxim, doncs, podríem parlar d'una lògica valorativa.

En aquest marc, a criteri de Figa, ha estat determinant l'obra de Viehweg «Tòpica i jurisprudència», la tesi central de la qual és que el raonament jurídic és un raonament tòpic, amb la qual cosa, aquest concepte —el de tòpic— permet connectar la ciència jurídica ni més ni menys que amb Plató i Aristòtil. En un moment en què, a conseqüència d'un corrent desacreditador iniciat amb el positivisme, hom havia negat el caràcter científic del dret, això resultava com a mínim estimulants.

A partir d'aquí, Figa estudia la tòpica, amb textos dels dos filòsofs esmentats i de Ciceró, passant pels autors medievals i del Renaixement. És la part central del treball, amb una aportació de textos certament notable, mostra evident d'una infatigable capacitat de lectura.

El discurs s'acaba amb l'estudi del raonament jurídic, en el qual diferencia la deliberació interna, que fa el jurista, de l'exposició del seu resultat, que denomina argumentació. La deliberació és, doncs, el punt de partida del raonament i, a partir d'aquí, estudia, els diferents conceptes d'interpretació —autèntica, judicial, consuetudinària, doctrinal—, per acabar diferenciant entre la deliberació doctrinal, més genèrica, de la judicial, que, per definició, s'ha de projectar sobre el cas concret.

La bibliografia de Lluís Figa és evidentment més extensa i jo n'he donat només un reflex parcial. Però crec que queda patent la gran curiositat intel·lectual de l'home. Un home que, a partir del primer impacte intel·lectual —la seva receptivitat era molta—, s'endinsava després amb profunditat en el tema suscitat per complex que fos, jurídic o no. Tenia, a més, la paraula fàcil i l'acompanyava el to greu, pausat, de la veu, a part d'un gran aplom en l'exposició, malgrat que, a vegades, la processó anava per dins. Jo recordo en aquesta línia la seva magnífica presentació de l'obra de Joan Pere Fontanella —l'estudi del seu «De pactis nuptialibus» era darrerament una de les seves ocupacions—, en un acte celebrat a Olot l'any 1976, en ocasió del quart centenari del naixement de l'il·lustre jurista i polític.

Crec, doncs, que no exagero si afirmo que Figa fou un savi. Si voleu, un savi interioritzat, mai exhibicionista, dur, a més, en la seva dialèctica. Això, com he dit, li donava a vegades una imatge, diguem-ne, seca, en bona part perquè li agradava dir allò que pensava, amb despreci total de les concessions. Però, com vaig dir en una nota necrològica que se'm demana en ocasió de la seva mort, ocorreguda l'11 de febrer passat, fou en qualsevol cas un home bo i, per tant, un

jurista honest, en definitiva, un notari pulquèrrim en l'exercici de la seva professió, que, en la línia de la definició d'Ulpia, no féu mal a ningú i procurà de donar a cadascú allò que li pertocava.

Aquells que vam honorar-nos amb la seva amistat, sabem que, a més, era un home entranyable, espontani i, fins i tot, gairebé ingenu quan se sentia a gust. A nosaltres ens quedarà, doncs, el seu amable record i, als que han vingut i vindran després, el testimoni d'una obra intel·lectual de primera categoria.